

Kurzusleírás (tematika)**Kurzus neve:** Szabadon választható tárgy D**Alcím (HA VAN):** Magyar társadalom dokumentumfilmben**A kurzus oktatója/i:** Kriza Borbála**e-mail cím, telefonszám:** krizab@g.mome.hu

Kód: B-AE-502-2019-D	Tantervi hely: ES BA	Javasolt félév: 2-3.	Kredit: 5	Tanóraszám: Egyéni munkaóra: hallgatói
Kapcsolt kódok: B-AE-502-D	Típus: előadás	Szab.vál-ként felvehető-e? IGEN	Szab.vál. esetén sajátos előfeltételek:	

A kurzus kapcsolatai (előfeltételek, párhuzamosságok):

A kurzus célja és alapelvei:

Tanulási eredmények (fejlesztendő szakmai és általános kompetenciák):

Tudás:

Képesség:

Attitűd:

A kurzus keretében feldolgozandó témakörök, témák:

A kurzus során dokumentumfilmek elemzésével arra keressük a választ, mennyiben alkalmas a vizuális/filmes formanyelv a társadalmi valóság megjelenítésére. Dokumentumfilmek segítségével aktuális társadalmi kérdéseket vizsgálunk, egyes dokumentumfilmek megtekintésével egy adott társadalmi problémát járunk körbe. A hallgatók szociológiai szakirodalmat kapnak, melyek szorosan kapcsolódnak a dokumentumfilmek témájához. Az órákon elemzett dokumentumfilmek hangsúlyozottan érzékeny témákat dolgoznak fel: hajléktalanok, LMBTQ közösségek, nők helyzete és megítélése, társadalmi emlékezet (Trianon, Holokauszt, Kádár-rendszer), etnicitás, migráció, ifjúsági szubkultúrák és jobboldali radikalizmus kérdései.

A kurzus további célja, hogy bevezesse a hallgatókat társadalmi témák érzékeny kritikai/dokumentarista audiovizuális megfogalmazásába, a dokumentumfilmek értelmezésébe, valamint a dokumentumfilm-készítés gyakorlati kérdéseibe (témaválasztás, szinopszis-írás, dokumentumfilmes forgatás, stb.).

2021. Szeptember 13. Bevezető óra. Fogalmak, feladatok

2021. Szeptember 20. Kádár-rendszer emlékezete

Almás Tamás: Kitüntetetten (2000) 55 perc

Egy Kossuth-díjas szocialista női brigád felidézi a Kádár-rendszer hétköznapjait és ünnepeit.

Papp Gábor Zsigmond: Magyar Retró 1. (2010) 82 perc (otthoni megtekintés)

A Magyar Retró fejezetei: a magyar munkás, a magyar gazda, a magyar turista, a magyar vircsaft.

Témák:

Kádár-rendszer eltérő interpretációi

Nők és a gyári munka

A szocialista étosz és annak mindennapi megvalósulásai
kollektív cselekvés és szolidaritás
A „kádári kisember” és az elit
Fogyasztás: gulyáskommunizmus, fridzsiderszocializmus
Államszocializmus, propaganda

Kötelező olvasmányok:

Tóth Eszter Zsófia: Változó identitások munkásnők élettörténeti elbeszéléseiben. In: Évkönyv X. – 2002, Budapest, 1956-os Intézet, 76–89.o.

http://www.rev.hu/ords/f?p=600:2:::P2_PAGE_URI:kiadvanyok/evkonyv02/tezs

Valuch Tibor: A „gulyáskommunizmus” mítosza és valósága (A kádári konszolidáció hétköznapjai). In: Romsics Ignác (szerk.): Mítoszok, legendák, tévhitek a 20. századi magyar történelemből, Osiris Kiadó, 2002, 361–390 p.

http://www.rev.hu/ords/f?p=600:2:::P2_PAGE_URI:kiadvanyok/mitoszok/valuch

2021. október 4. Trianon, nacionalizmus

Dusan Trancik: Történelemóra - Trianon (2013) 57 perc

Szlovák és magyar középiskolások beszélnek arról, hogyan látják egymás történelmét és egymást.

https://film.indavideo.hu/video/f_tortenelemora_1

Almási Tamás: Valahol otthon lenni (2003) 104 perc

Négy határon túli család története, akik Magyarországon kezdtek új életet az nyolcvanas-kilencvenes években.

Témák:

Trianon: eltérő múltértelmezések

Nacionalizmus, etnocentrizmus

Migráció okai, annak lelki következményei

A késő szocializmus Magyarországon és a környező országokban

Határon túli magyarok és Magyarország, nemzeti identitás

Élettörténetek rekonstrukciója dokumentumfilmen

Kötelező olvasmány:

Kovács Éva-Meleg Attila: Lehetett volna rosszabb is, mehattünk volna Amerikába is. Vándorlástörténetek Erdély, Magyarország és Ausztria háromszögében. In: Sik Endre – Tóth Judit (szerk.): Diskurzusok a vándorlásról : Az MTA Politikai Tudományok Intézete Nemzetközi Migráció Kutatócsoport évkönyve. Budapest, MTA PTI. p. 93–152 .

<http://menedek.ispman.hu/docs/diskurzusok/07.pdf>

Feischmidt Margit: Populáris emlékezetpolitikák és az újnacionalizmus: a Trianon-kultusz társadalmi alapjai. In: Nemzet a mindennapokban. L'Harmattan, Budapest. 2014. pp. 51-81.

2021. október 11. A Holokauszt emlékezete

Gazdag Gyula: Társasutazás (1984) 68 perc

Egy rendkívüli utazás résztvevői negyven év múltán térnek vissza szenvedéseik egykori színhelyére, Auschwitzba.

<https://filmio.hu/details?id=11250462&type=0&srcCarouselId=511>

Varga Zsuzsanna: Szomszédok voltak (2005) 65 perc

A nem zsidó kortársak emlékezete a Holokausztról, zsidó szomszédokról, a deportálásokról és a helyi koncentrációs táborról Kőszegen.

<https://www.zsurlofilm.com/szomszedok-voltak/>

Témák:

Holokauszt trauma

Zsidó és nemzsidó emlékezet

Narratívák a dokumentumfilmben
Holokauszt és az államszocializmus
A társadalmi traumákra adott egyéni válaszok, attitűdök
Kollektív és egyéni emlékezet
Antiszemitizmus formái

Kötelező olvasmány:

Bibó István: Zsidókérdés Magyarországon 1944 után. 1. fejezet: "Felelősségünk azért, ami történt". In
Bibó István: Válogatott tanulmányok II. köt. Budapest, Magvető, 1986.
<http://mek.oszk.hu/02000/02043/html/363.html>

2021. október 25. Családtörténetek és történelmi tabuk

Kincses Réka: Balkán bajnok (2006) 88 min.

A rendező édesapja történetén keresztül mesél az erdélyi magyar közéletéről, a családjáról, a román-magyar együttélésről.

Pigniczky Réka: Hazatérés - Egy szabadságharcos története (2006) 87 perc

A rendező édesapja 1956-ban az Egyesült Államokba menekült. Édesapjuk váratlan halála után, lányai arra keresik a választ, milyen szerepet játszott az 1956-os forradalomban.

https://film.indavideo.hu/video/f_hazateres

Témák:

A szubjektív dokumentumfilmek: amikor a rendező a film szereplője is egyben

Generációs konfliktusok

Mítoszok, tabuk

Etnikumok együttélése

Történelmi események emlékezete

1956-os forradalom

1989 és a romániai forradalom

2021. november 8. Hajléktalanok

Elbert Márta: Utcaképes (2003) 93 perc

témák:

marginalizáció

szegénység, társadalmi periféria

rasszizmus

2021. november 15. Melegek/LMBTQ

Simándi Szelim: LMBTQ a gyerekek!

Interjúk LMBTQ gyerekek szüleivel

Takács Mária: Eltitkolt évek (2009) 87 perc

Leszbikus nők beszélnek rejtőzködésükről 1989 előtt.

https://film.indavideo.hu/video/f_eltitkolt_evek

Témák:

homofóbia, kirekesztés, melegellenes propaganda

nemi identitás

normatív szexualitás

Takács Judit: Bevezetés a homoszexualizálás tudományába. Replika 33-34. 1998. pp. 203-212

http://www.replika.hu/system/files/archivum/replika_33-34_19_takacs.pdf

2021. november 22. Roma sorsok

Almási Tamás: Meddő (1994) 70 perc

Munkanélküli, vasazásból élő roma család kilakoltatása Ózdon a rendszerváltás utáni években.

Sára Sándor: Cigányok (1962) 18 perc

<https://filmio.hu/details?id=10842205&type=0&srcCarouselId=511>

Témák:

A rendszerváltás és társadalmi leszakadás

Roma sorsok a magyar társadalomban: romákkal kapcsolatos előítéletek, kirekesztés formái

Egyén és a hatalom viszonyának ill. az esélytelenek kiszolgáltatottságának megjelenítése

A szegénység reprezentációi

Követéses, „drámai” dokumentumfilm készítés

Kötelező olvasmány:

Neményi Mária: Cigány anyák az egészségügyben. 1998, NEKH, Budapest

<http://mek.oszk.hu/01100/01156/01156.htm>

2021. november 29. Migráció, menekültek, befogadás

Zurbó Dorottya: Könnyű leckék (2018) 78 min

Egy szomáliai menekült lány története, beilleszkedése Magyarországon.

<https://filmio.hu/details?id=10833019&type=0&srcCarouselId=511>

Témák:

menekülés, asszimiláció

elfogadás, beilleszkedés

női menekült sors, szocializációs különbségek

vallási intolerancia, muszlim-keresztény ellentétek

Kötelező Olvasmány:

Simonovits Bori: Bevándorlók diszkriminációja – kisebbségi és többségi szemmel In: Kováts András (szerk.) Bevándorlás és integráció. Budapest: MRTA TTK. 2013.

2021. december 6. Ifjúsági szubkultúrák/jobboldali radikalizmus

Kriza Bori: Dübörög a nemzeti rock (2007) 70 min.

A film az ún. nemzeti rock egyik zenekarát, a Romantikus Erőszak együttest követi egy éven át, a filmben az együttes tagjai valamint rajongóik vallanak a nemzeti radikális eszmékről.

Témák:

Ifjúsági szubkultúrák

Politikai radikalizmus/erőszak

Nemzeti ideológiák

https://film.indavideo.hu/video/f_duborog_a_nemzeti_rock

Kötelező olvasmány:

Kovács Éva, Kriza Borbála és Vajda Júlia (2002): Fiatalok és a jobboldali radikalizmus. MIÉP-es élettörténetek. In: Csepeli György-Örkény Antal (szerk.): Gyűlölet és politika. 339-363.

Kacsuk Zoltán, Vályi Gábor és Tófalvy Tamás: "A nemzeti rock nem zenei stílus, hanem tematika"

[https](https://)

Tanulásszervezés/folyamatszervezés sajátosságai:

Az alkalmak duplaórák kétszer 80 perc. Az óra menete: filmvetítés (filmek egy részét otthon kell megnézni, ezt külön jelzem), irányított beszélgetés az adott film kapcsán, témához (filmhez és

szakirodalomhoz) kapcsolódó kvíz, szakirodalom megbeszélése, hallgatók prezentációinak meghallgatása, megvitatása.

Teljesítés feltétele:

1, Prezentáció: A hallgatók az órán tárgyalt témák egyikéhez kapcsolódó audiovizuális anyagot készítenek, amit az órán 15 percen belül prezentálnak. Ez az audiovizuális anyag lehet egy fotósorozat, telefonnal készített videó, videóinterjú stb. A prezentáció keretében a hallgatónak indokolni kell a témaválasztást, ismertetni kell a kontextust és más háttérinformációkat. A témák kiosztása a szeptember 13-i órán lesz.

2, Filmelemzés: A hallgatók egy filmelemzést (10.000 leütés terjedelemben) írnak az órán megtekintett egyik filmről vagy egy általuk szabadon választott, de az órák témájába vágó dokumentumfilmről az általam megadott szempontok alapján. Források pontos megjelölése (wikipedia, iskolai tankönyv nem tekinthető forrásnak)

3, Egy dokumentumfilm szinopszis a kurzus témái alapján vagy az órán prezentált audiovizuális anyag írott változata (10.000 leütés terjedelemben)

A dolgozatokat legkésőbb 2022. január 6-ig kell elküldeniük csatolt file-ként az oktató címére krizab@g.mome.hu.

Értékelés:

Az érdemjegy kiszámítása

A jegyadás feltétele, szempontjai:

órai részvétel: 30%

maximum 2 hiányzás engedélyezett

a kötelező olvasmányok valamint a tárgyalt dokumentumfilmek ismerete, rendszeres kahoot kvíz várható

órai prezentáció készítése: 30%

Az órán tárgyalt témákból (audio)vizuális anyag készítése és annak prezentációja (15 perc)

Beadandók: 40%

2 dolgozat:

(1) egy filmelemzés a később megadott szempontok alapján és (2) az órai prezentáció írott változata vagy egy dokumentumfilm szinopszis dolgozatonként 10.000 leütés terjedelemben. források pontos megjelölése (wikipedia, iskolai tankönyv nem tekinthető forrásnak)

A dolgozatokat legkésőbb 2022. január 6-ig kell elküldeniük csatolt file-ként az email címemre krizab@g.mome.hu

Kötelező irodalom:

ld fent

Ajánlott irodalom:

Kispintér István: Magyar dokumentumfilm a rendszerváltás után – válogatott bibliográfia

In: Metropolis – filmelméleti folyóirat 2004/2. szám

<https://metropolis.org.hu/magyar-dokumentumfilm-a-rendszervaltas-utan-valogatott-bibliografia-1>

Ajánlott magyar dokumentumfilmes weboldalak:

<http://www.magyar.film.hu/>

<http://docuart.hu/docuart/>

<https://www.verzio.org/>

<https://film.indavideo.hu/browse/dokumentumfilm>

Tanórán kívüli konzultációs időpontok és helyszín:

A hallgatók a krizab@g.mome.hu email címen érhetnek el.